

Lektörsutlåtande **EXEMPEL**

Datum: 2015-07-28

Manus: Berättelsen om Maj

Författare: Justin Case

Lektor: Hanna-Karin Grensman

Allmänt

Jag har granskat boken Berättelsen om Maj. Granskningen syftar till såväl innehåll och form som språk. Sidhänvisningarna nedan utgår från det manus som återsändes till författaren efter återställande till standardiserade marginaler.

Rekommendation

Min samlade bedömning är att manuset har goda förutsättningar för att bli publicerat. Stora delar av boken är välskriven och spännande och den passar väl in i sin genre. För att detta ska ske är det dock viktigt att vidare arbete sker, framförallt med dramaturgi och språk.

Disposition och handling

Dispositionen fungerar på det hela taget väl. Texten är väl disponerad och flödet bra; jag vill gärna fortsätta läsa. Möjligen hade jag önskat lite långsammare tempo stundtals: Jag får som läsare en känsla av att du ibland rusar igenom stora händelser, för att få driva historien framåt, och "slippa" skriva de odramatiska partierna. Jag föreslår att du funderar över om du kan skapa lite större spänning genom att till exempel låta läsaren sväva i ovisshet stundtals och lägga till ytterligare händelser mellan de mer dramatiska, även om de inte nödvändigtvis driver berättelsen lika snabbt framåt.

Gällande kapitlet "*En ny början*" så rekommenderar jag att du bryter ned det till delar och infogar dessa ungefär när de inträffar i historien, så att den fortsätter att vara kronologisk. Nu blir det en smula förvirrande när det plötsligt sker ett stort hopp tillbaka i tiden. Dock kan du behöva stryka något för att upprätthålla spänningen, men på det hela taget tror jag det kommer att fungera.

Det är ett par saker i berättelsen som jag anser måste förtydligas. Detta eftersom vi som läsare vill förstå och kunna känna empati med våra karaktärer. Naturligtvis är "människor" paradoxala och inte alls så endimensionella som vi tenderar att tänka oss dem, eller beskriva dem i böcker, och jag menar inte att du ska ändra den. Men jag tänker att du behöver göra dina karaktärers agerande troligt inom ramen för din berättelse. Pusselbitarna måste alltså sammanfogas på ett sådant vis att läsaren förstår och upplever framförallt huvudpersonens agerande och val som trovärdiga och rimliga. För om vi inte utvecklar empati för honom, varför skulle vi alls bry oss om att läsa om honom?

- [Exempel från boken, med motivering och lösningsförslag]
- [Exempel från boken, med motivering och lösningsförslag]
- [Exempel från boken, med motivering och lösningsförslag]
- [Exempel från boken, med motivering och lösningsförslag]
- [Exempel från boken, med motivering och lösningsförslag]
- [Exempel från boken, med motivering och lösningsförslag]

Jag vill understryka att jag inte tycker att handlingen i sig är dålig utan snarare att du behöver göra dina karaktärers beslut mer komplexa, svårare för dem att fatta och framförallt: mer självklara för oss som läsare. Utöka och utveckla, tills läsaren inser att *de måste göra så som de gör, baserat på de personer som de är och de omständigheter som de befinner sig i.*

De brister som jag ser är bland annat att dina stycken och perspektivskiften emellanåt blir för korta. Det blir en smula rörigt och det är ibland svårt att särskilja vem det är som gör vad. På till exempel s. 14 respektive s. 18 beskriver du olika interiörer, men jag blir inte klok på om det är samma interiör du beskriver två gånger (eller om det är två olika) samt vilka personer det är som ”ser” denna interiör. Ett annat exempel återfinns på s. 279-280 där jag har svårt att skilja på dåtid och nutid. Jag kan också tycka att en del stycken inte direkt bidrar till historien – framförallt i senare delen av boken. Till exempel skulle jag rekommendera dig att ta bort de första två styckena på s. 201 och de två mittersta styckena på s. 206.

När du beskriver hur Karl-Ove och Eva träffas så finns det inget i det mötet som får mig att förstå att det uppstår ett ömsesidigt intresse. Dialogen är rätt platt och intetsägande och jag kan inte förnimma deras känslor. Jag saknar en förankring i Evas kropp – hur känns det när hon ser på honom och när han ser på henne? När han nuddar hennes arm? Evas känslor är viktiga, dels eftersom vi än så länge inte känner henne och dels eftersom resterande del av historien blir svår att förstå om vi inte kan känna kärleken som allt bottnar i. Varför väcker Karl-Ove dessa känslor hos henne, som hittills inte önskat något förhållande efter Sören? Varför kommer dessa känslor just nu? Du behöver inte alls skriva ner svaren i texten, men som författare bör du själv vara säker på dem och beskriva karaktärernas handlingar, språk och tankar utifrån detta.

Det finns slutligen några mindre detaljer i berättelsen som jag finner en smula ologiska eller otydliga: ”När Karl-Ove böjde sig fram och pussade henne... ” (s. 14) så är jag oklar över var de befinner sig. Det verkar för mig som att de går så pass långt att de inte borde vara på restaurangen längre, men jag har inte heller fått en indikation på att de lämnat den och/eller befinner sig någon annanstans. Ett annat: ”Caroline och Abraham kom av sig och tittade åt hans håll. De hade börjat gräla med varandra igen och Rikard var allergisk mot gräl.” (s. 34) och lite senare på samma sida: ”Det var det protokoll hennes pappa nysst hade grymtat över och som hade lett till ordväxlingen mellan henne och Abraham.” Rikard är alltså missnöjd med det bilköp som Caroline och Abraham är mycket nöjda med. Varför är det då Caroline och Abraham som bråkar?

Språk

Ditt språk och dina miljöbeskrivningar är ofta mycket fina, i vissa fall helt briljanta. Dock innehåller det en del språkliga brister, vilket du redan känner till.

För att texten ska vara lättläst så arbetar man vanligtvis med *indrag* (och/eller *blankrad*) för att markera nytt stycke. Detta behöver konsekvent ändras genom hela boken.

Så här skriver du:

*”Han fällde upp kragen, beredd att trotsa naturens makter.
Medan han gick i snålblåsten tittade han sig nyfiket omkring.” (s. 4)*

Det här är det korrekta:

"Han fällde upp kragen, beredd att trotsa naturens makter.

Medan han gick i snålblåsten tittade han sig nyfiket omkring." (s. 4)

Det kan vara en smula pilligt att få till inställningarna för det, men du hittar dem under <Paragraph>. Under <Spacing> markerar du att du inte vill att programmet gör automatiska blankrader (helt tomma rader mellan olika paragrafer) och under <Tabs> ställer du in indraget till att vara 0,5 cm (i stället för 2,3 cm som är standardläget).

Du har även en tendens att använda ord som "en otrolig byggnad" (s. 13), "massor av olika bollar" (s. 27), "vilket hände väldigt ofta" (s. 43), "länge fortsatte de köra längs vägen" (s. 76), "en oerhörd person (s. 205) Dessa ord säger ingenting och gör det därmed inte lättare för läsaren att förstå vad det är som du beskriver. (Hur mycket är massor? Hur långt är länge? Och hur ofta är väldigt?) Försök att i stället vara mer konkret när du beskriver något. På vilket vis är byggnaden otrolig? Var det enormt, med trehundra rum? Så högt i tak att man knappt kunde se takmålningarna högt där uppe? Glittrade det som guld i solen? Var väggarna beströdda med diamanter? Var inredningen så magnifik att han hade bländats om han inte hade varit så ointresserad av makt och pengar? Alltså: att säga något är otroligt skapar ingen tydlig bild i läsarens medvetande, så mitt råd är att du söker på icke-beskrivande ord (använd funktionen <Find>) och byt ut dem mot ord som är mer beskrivande.

I samband med dina (många gånger onödiga) perspektivbyten så finner jag en del upprepningar i ditt manus. T.ex. "Mannen täckte över kroppen med några sjalar som han hade med sig" (s. 5) och sedan skiftar perspektivet till Måns: "[...] hans ansikte var lindat i massor av sjalar" (s. 6). Läsaren vet redan detta och behöver därför inte få höra det en gång till. Ofta är det en bra lösning att tydligare utgå från den karaktär som är i fokus, det vill säga att något i stil med "Måns hade svårt att andas genom sjalarna." Något läsaren inte kände till tidigare.

Ibland upprepar du dig också genom att använda samma ord flera gånger i samma stycke: "De döda kropparna låg prydligt bredvid varandra några steg framför honom. Han fortsatte smyga bort från dem. Alldeles framför honom, men precis inom räckhåll, kom två kostymnissar springande mot honom." (s. 12) Försök att identifiera dessa ställen och arbeta med lättare omskrivningar och synonymer för att slippa upprepa dig.

Jag tänker att du med fördel kan dra mer nytta av den kunskap om Växjö som jag antar att du har. Du nämner till exempel att Christian är uppvuxen i Araby (s. 5). Jag antar att det säger en växjöbo något, men för andra är det blott ett namn. En möjlighet är alltså att utöka informationen något: "Jonas var uppväxt i västra Växjö, i ett Araby präglad av miljonprogrammets nedgångna höghus och en hög andel bidragstagare."

Slutligen vill säga några ord om talspråk kontra skriftspråk. Språket tenderar att bli högravande i vissa delar, vilket är problematiskt då det gäller dialoger och tankar: Vi uttrycker oss för det mesta inte så, varken när vi talar eller när vi funderar för oss själva. Till exempel säger Axel von Fersen: "Det står också i dokumentet att om problem uppstår ska den vinstigande delen omedelbart försäljas till högsta möjliga pris" (s. 193). En person kan absolut tala så här formellt, men se då till att detta gäller genomgående alternativt är ett medvetet grepp från din sida, för att till exempel visa hur spänd eller nervös han är. Fundera också över hur väl det passar karaktären – Axel von Fersen i det här fallet. Ge alltså dina

karaktärer ett eget, enhetligt, språk och skilj på dialog, tankar, och berättarröstens språk. Låt inte berättarrösten använda sig av talspråk eller karaktärerna tala i skriftspråk.

Form

Då och då arbetar du med perspektivbyte. Det är inte fel, men jag rekommenderar att du använder dessa mer konsekvent. För det första föreslår jag att du som minimum startar ett helt nytt stycke (det vill säga med blankrad), gärna avskilt med det tecken som du använder (* * *) för det. På det viset hjälper du läsaren att förstå att det kommer ett nytt perspektiv. Du skriver till exempel:

"Jag ska se vad jag kan göra", svarade Diana och la sin hand på Johans axel. Yvonne hade en kraftig huvudvärk när hon öppnade ögonen [...]" (s. 14)

Jag föreslår att du ändrar det till:

"Jag ska se vad jag kan göra", svarade Diana och la sin hand på Johans axel.

* * *

Yvonne hade en kraftig huvudvärk när hon öppnade ögonen [...]" (s. 14)

Fundera också över om alla dina perspektivbyten verkligen tillför berättelsen något. Vid ett par tillfällen så skiftar du till exempel snabbt från Diana till Yvonne, och så tillbaka igen. Som läsare finner jag det överflödigt och rörigt. Yvonne är ju vanligtvis tillsammans med Diana, så hennes sinnesstämning och tankar kan lika gärna uttryckas via kroppsspråk och uttalanden. Till exempel i ett stycke som beskrivs utifrån Dianans perspektiv: *"Yvonne började också bli obekväm"* (s. 19). Att Yvonne började känna sig obekväm är inget som Diana kan veta utan det är från Yvannes perspektiv. Jag föreslår att du i stället skriver något i stil med: *"(Diana märkte att) Yvonne började skruva besvärat på sig."* Då behåller du Dianans perspektiv, men läsaren får (via Diana) också en uppfattning om Yvannes känslor. Exempel på ett lyckat perspektivskifte är historien om den ensamma biltjuven (s. 122). Det är ett tydligt avgränsat stycke som tveklöst bidrar till din berättelse.

Du har även en tendens att berätta "allt". Gång på gång får vi till exempel följa Emilia när hon vaknar, stiger upp och klär på sig. Den typ av aktivitet som sker regelbundet, och utan någon speciell betydelse för berättelsen, bör du undvika att beskriva allt för många gånger, eftersom det tenderar att bli en smula tjatigt. Arbeta i stället med att utelämna det helt (*"Dagen därpå passade hon på att besöka..."*) eller med sammandrag (*"I en hel vecka gjorde hon inget annat än åt, sov och arbetade. Varje morgon väcktes hon i gryningen av Robert..."*)

I dina tillbakablickar tycker jag för övrigt inte heller att det är nödvändigt att redan från början förstå att det handlar om Celesté och Babar utan den berättelsen kan i så fall växa fram parallellt med berättelsen om Celesté och Cornelius. Därför tycker jag inte att det gör något att du i första stycket *"Vi satt på en trasig bänk..."* (s. 1), inte är tydlig med vilka det handlar om.

Karaktärer

Boken har ett mycket gediget persongalleri. För att det ska fungera tänker jag att det krävs stor tydlighet kring de olika karaktärerna. De behöver beskrivas med mer omsorg och känsla för att kännas levande. Till exempel är beskrivning av Annika Andersson (s. 20) är alltför klichéartad och grund för att jag ska få en känsla för henne. När vi sedan, på s. 23, träffar Annika igen är hon först stammande och osäker (*"Jag trodde... jag menar... jag visste inte."*) för att sedan bli *"framfusig och stöddig"* i samtalet med Helmerssen. Naturligtvis är människor olika i olika situationer. Och visst kan hon först vara osäker och sedan stöddig – men det krävs någon form av förklaring – att du visar hur du länkar samman de olika delarna av hennes karaktärer så att de känns som en logisk helhet.

Marianne känns då och då oseriös i förhållande till Anna-Lisa. Jag tycker att det är bra, men jag tycker också att du bör lägga lite mer energi på att vi ska förstå (och eventuellt få en positiv bild av) Marianne. T.ex. så ställer hon till problem för Anna-Lisa genom att klättra på tågen trots att de uttryckligen blivit varnad för det och försvarar sig med *"ville testa bara"* (s. 51). Här saknas också varje misstanke om att hon skulle skämmas eller känna sig dum över tilltaget, och inte heller Anna-Lisa har några negativa tankar kring hans agerande.

Jag skulle vilja råda dig till att lägga till efternamnen dels för att skapa större seriositet, men också för att påvisa ursprung, funktion eller rang. Det är mest påfallande exemplet är August som tilltalas och behandlas på många olika vis, men sällan som den statsminister han faktiskt är. Jag tror att det är viktigt att markera att han är statsminister: *"Det är bråttom jag måste få tala med August."* (s. 13) skulle till exempel kunna bytas ut mot *"Det är bråttom jag måste få tala med statsministern."* Naturligtvis kan det finnas orsaker till att man är så informell med statsministern, men det behöver i så fall förklaras för att det ska framstå som trovärdigt och rimligt inom ramen för din berättelse och din genre.

Din beskrivning av vissa saker, kanske framförallt kvinnor, är relativt grund. De är ofta "vackra" osv.. *"[...] så annorlunda och så otroligt vackert."* (s. 142), *"Bostaden var vackert inredd [...]"* (s. 143), *"Han såg på sin vackra fru [...]"* (s. 144), *"utsikten var obeskrivligt vacker [...]"* (s. 232). Men skönhet sitter i betraktarens öga – försök att göra mer målande beskrivningar för att din läsare ska få en bild framför sig.

Då och då förmodar dina karaktärer saker som jag inte förstår. T.ex. *"Annabell förmodade att det var samma frukter som de själva just ätit av."* (s. 18). Varför förmodar hon det? Jag rekommenderar att du antingen förtydligar orsaken till att hon förmodar det eller att du stryker hennes förmodande. På likartat vis återkommer saker som enligt karaktärerna är irrelevanta, men som ändå nämns. T.ex. *"Runt det centrerade bordet fanns det tre stolar, om det var arrangerat just för deras vistelse eller om det alltid var så var för stunden irrelevant."* (s. 20) eller *"[...] om det var meningen eller bara resultatet av ett dåligt planerande struntade Henrik i."* (s. 21) Det blir en motsägelse. Antingen är det relevant och då får du lov att stryka delen där det sägs vara irrelevant. Eller så är det irrelevant, och då bör du inte nämna det alls.

När vi först blir presenterade för Andersson och Lindelöv är de antagonister för att bara några sidor senare (från s. 47, 48) vara protagonister. Ett förbund har bildats och, som jag upplever det, plötsligt finns bara tilliten där. Att relationer utvecklas över en roman är naturligt och dessutom kännetecknande för god litteratur, men för att upplevas som trovärdig bör det ske över tid och där läsaren ser utvecklingen och inte bara ställas inför fullbordat faktum.